

821.163.2.09
T58

УНИВЕРСИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

№411

КИРИЛ ТОПАЛОВ

ВЪЗРОЖДЕНЦИ

УНИВЕРСИТЕТСКО
ИЗДАТЕЛСТВО
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

№411

КИРИЛ ТОПАЛОВ

ВЪЗРОЖДЕНЦИ

Трето издание

УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
СОФИЯ • 2007

УНИВЕРСИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

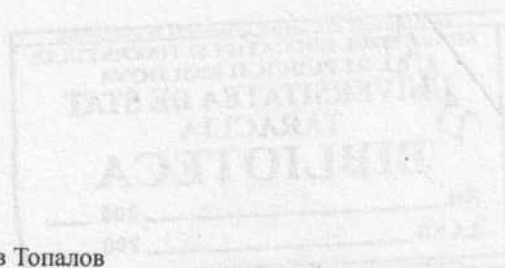
№ 411

КУРЪЛ ТОПАЛОВ

ВЪЗРОЖДЕНИЕ

Трето издание

© Кирил Любомиров Топалов
1999, 2001, 2007

© Красимира Михайлова – библиотечно оформление
ISBN 978-954-07-2494-2

Университетско издателство „Св. Климент Охридски“

ВЪЗРАЖДАНЕТО И ЛИТЕРАТУРАТА

Ренесансът даде на човечеството и на цивилизацията не само най-могъщите идеи, но и едни от най-великите личности и творци: Данте, Шекспир, Сервантес, Микеланджело, Леонардо да Винчи, Рафаело, Галилей, Джордано Бруно... Българското възраждане, макар и закъсняло с няколко века, също имаше своите духовни великани: Паисий, Софроний, Берон, Бозвели, Раковски, Славейков, Каравелов, Левски, Ботев. Като в красивата народна легенда за Струна невеста всеки един от тях вгради по свой, неповторим начин съдбата, живота и делото си в оня мост, по който българинът премина от Средновековието в Новото време, за да заеме по достойнство своето място сред останалите културни и свободни европейски народи.

За разлика от Ренесанса в Западна Европа, който обхваща времето от XIII-XIV до XVII в., нашето възраждане се простира само върху два непълни века – XVIII и XIX. В неговото начало условно се поставя завършената в 1762 г. „История славянобългарска“ на Паисий Хилендарски (отделни ранновъзрожденски явления се забелязват и преди това), а за негов край се смята освобождението на България от турско робство. Типичната за Западноевропейския ренесанс замяна на теоцентризма (в центъра на всичко е Бог) с антропоцентризма (основната ценност е човекът) се извършва и у нас, но с една съществена разлика. Поради специфичната съдба на поробените балкански народи антропоцентризмът на тяхното възраждане се реализира в по-голяма степен като етноцентризъм. В центъра на идеологическия интерес стои съдбата не само и даже не толкова на освобождаващия се от средновековните вериги човек, колкото необходимостта от освобождение на народа като цяло от чуждо духовно и политическо робство. Вместо характерното за Западна Европа връщане към античния естетически и хуманистичен идеал Българското (и въобще Балканското) възраждане изпитва по-голяма необходимост от възстановяване на собствената историческа памет. Разбира се, типично ренесансовото обръщане към античността не липсва в балканските култури и то разчита главно на преводи на подходящи произведения от западноевропейските литератури. Не трябва да се отминава и интересното обстоятелство, че в резултат на различни причини и независимо от историческите превратности Балканите никога не са губили напълно връзката си с античната култура, чиято люлка са всъщност. Въпреки специфичните си форми на съществуване (при липса на собствена държавност и на съответна регламентираност на културата през петте века на турско робство) българската средновековна литература благодарение на посредничеството на византийската култура, с която още от самото си възникване е най-тесно свързана, познава

СЪДЪРЖАНИЕ

Възраждането и литературата	5
„История славянобългарска“ на Паисий Хилендарски и началото на Българското възраждане	17
Делото на Софроний – между старото и новото време	31
Енциклопедистът и неговият „Рибен буквар“	45
Първите стихотворци в пътя на възрожденската поезия	52
Меценатът Иван Денкоглу	66
„Мати Болгария“ на Неофит Бозвели	72
Книжовникът и създателят на габровското училище Васил Априлов	81
Добри Чинтулов и възрожденската революционна поезия	85
Константин Фотинов и Иван Богоров – пионери на периодичния печат	93
Поетът Раковски	100
Мемоарите на Раковски и възрожденската автобиография	114
Братя Миладинови – будители и книжовници	125
Апостолът и поетът Григор Пърличев	134
„Черен Арап и Хайдут Сидер“ на Никола Козлев – между литературата и фолклора	215
Мемоаристът Илия Блъсков	230
Същинският възрожденец Сава Доброплодни	235
Поетът Петко Славейков	239
Публицистът Славейков	288
Поетът и родолюбецът Райко Жинзифов	302
Цани Гинчев – битоописател и морализатор	308
За художествената специфика на Каравеловата белетристика и публицистика	312
Васил Друмев и началото на новобългарската белетристика и драма	333
Тодор Пеев – драматург и обществен деец	343
Посланията на Ботевата поезия	347
За поетиката на Ботевата поезия	369
Ботевата публицистика в диалог с епохата	380
Вечният съвременник Стефан Стамболов	391
Нешо Бончев – начало на жива традиция	397
Михаил Арнаудов и българската наука	400
Нашият учител Петър Динеков	405